

Vegetations- och biotopinventeringar för "Broutbytesprojektet 2017–2027 del 1" i Brändö, Kumlinge och Geta år 2018

Henna Makkonen & Elina Manninen

Faunaticas rapport 21/2018

Datum: 6.7.2018
Författare: Henna Makkonen & Elina Manninen
Översättning: Juha Laiho

Pärmbild: Långholmsströms bro (bro nr 19) (foto: Henna Makkonen 25.6.2018)
Foto: © 2018 / Faunatica Oy
Kartor: © 2018 / Faunatica Oy
Baskartor och flygfoto: © Lantmäteriverket

Tackar: Ian Bergström och Patrik Sundblom

Esbo 2018

Vi rekommenderar att följande hänvisning används för denna rapport:

Makkonen, H. & Manninen, E. 2018: Vegetations- och biotopinventeringar för "Broutbytesprojektet 2017–2027 del 1" i Brändö, Kumlinge och Geta år 2018. – Faunaticas rapport 21/2018. 26 s.

Innehåll

1.	INLEDNING	3
2.	RESULTAT	7
	2.1. Djurholmssunds bro, Brändö	7
	2.2. Långholmströms bro, Brändö.....	10
	2.3. Kastörsbron, Kumlinge	13
	2.4. Dånösundsbron, Geta	17
	2.5. Askörsbron, Brändö.....	21
3.	SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER.....	23
4.	REFERENSER.....	24
	BILAGA 1. METODBESKRIVNING	25

1. Inledning

Faunatica Oy har år 2018 på uppdrag av Ålands Landskapsregering utfört vegetations- och biotopsinventeringar på fem områden för ”Broutbytesprojektet 2017–2027 del 1” i Brändö, Kumlinge och Geta. Ålands landskapsregering har startat ”Broutbytesprojektet 2017–2027” för att byta ut eller förstärka de aktuella broarna som utpekats i förstudien. De broar som ingår i detta avrop är första delen av broutbytesprojektet:

- Bro nr 18 Djurholmssunds bro, Brändö kommun (figur 1)
- Bro nr 19 Långholmströms bro, Brändö kommun (figur 2)
- Bro nr 20 Kastörsbron, Kumlinge kommun (figur 3)
- Bro nr 22 Dånösundsbron, Geta kommun (figur 4)
- Bro nr 34 Askörsbron, Brändö kommun (figur 5).

Utredningen gjordes av FM, biolog Henna Makkonen 25.–27.6.2018. FM, biolog Elina Manninen hjälpte till med att sammanställa rapporten av det insamlade fältmaterialet. Utredningarna gjordes på landområdena, vattenområdena karterades inte.

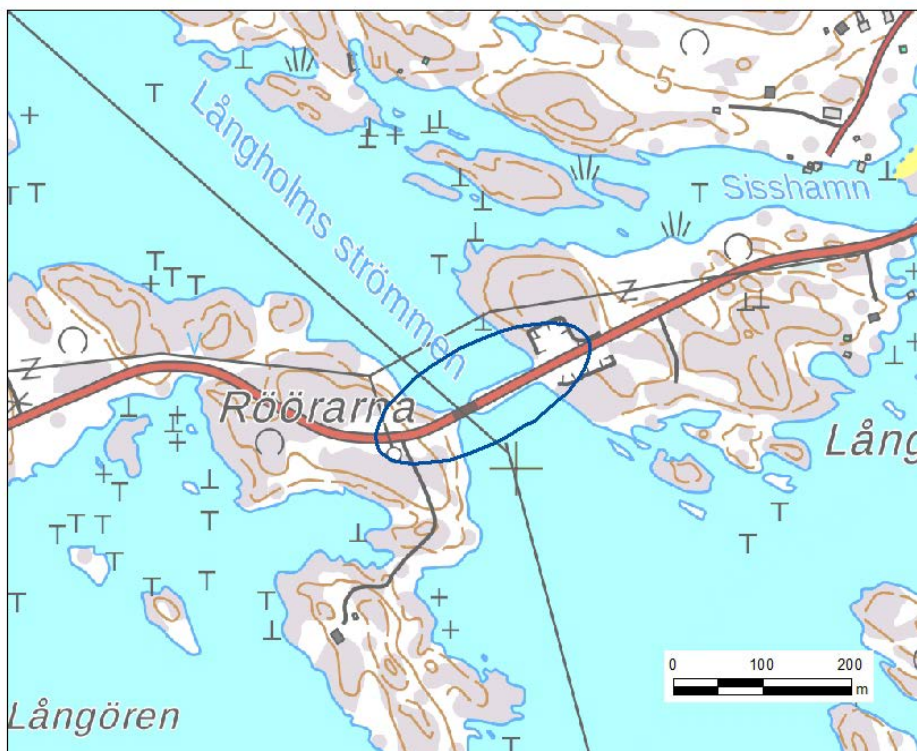
Utredningens mål var att inom områdena lokalisera förekomster av hotade, skyddsvärda, fridlysta och andra anmärkningsvärda kärlväxtarter, samt värdefulla biotoper:

- särskilt hänsynskrävande biotoper enligt 11 § i landskapsförordningen om skogsvård (ÅFS 1998:86),
- särskilt skyddsvärda biotoper enligt 5 § i landskapsförordningen om naturvård (ÅFS 1998:113),
- andra viktiga biotoper för naturens mångfald (t. ex. hotade biotoper enligt Raunio m.fl. 2008).

I denna rapport presenteras de anmärkningsvärda växt- och biotopförekomster som hittades i samband med utredningen, samt ges rekommendationer för hur dessa bör beaktas i samband med planeringen av området.

Figur 1. Utredningsområdet, Djurholmssunds bro, Brändö (bro nr 18).

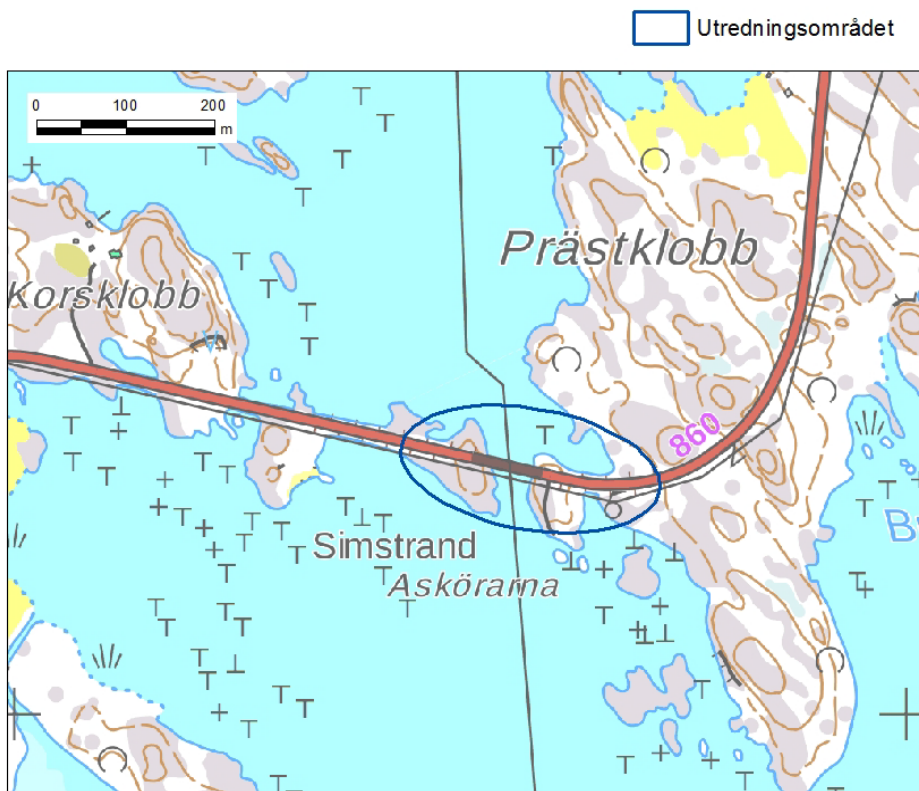
Figur 2. Utredningsområdet, Långholmsströms bro, Brändö (bro nr 19).

Figur 3. Utredningsområdet, Kastörsbron, Kumlinge (bro nr 20).

Figur 4. Utredningsområdet, Dånösundsbron, Geta (bro nr 22).

Figur 5. Utredningsområdet, Askörsbron, Brändö (bro nr 34).

2. Resultat

2.1. Djurholmssunds bro, Brändö

Inom utredningsområdet påträffades inga anmärkningsvärda naturtyper. Inom objektet påträffades den regionalt hotade (RT) asken (*Fraxinus excelsior*) och den sårbara (VU) gulmåran (*Galium verum*).

Beskrivning av utredningsområdet

Området i sin helhet har påverkats av människoaktivitet, och naturtyper i naturtillstånd eller naturtyper som kan jämföras med naturtillstånd påträffades inte. På grund av den varma försommaren hade flertal gräsväxter redan torkat kraftigt.

Norr om bron ligger ett hotell med tillhörande skött gårdsplan och minigolfbana samt båtstrand med bryggor. Vid bronns södra kant finns en bergsskärning och även en dumpningsplats för grus.

I den nordöstra delen, under el-linjen mellan vägen och stranden, växer några björkar, gråalar, häggar, ask och rönn. Fältskiktet är sparsamt, med arter såsom älggräs (*Filipendula ulmaria*), strandkvanne (*Angelica archangelica* ssp. *litoralis*), topplösa (*Lysimachia thyrsoiflora*) och svartkavle (*Alopecurus arundinaceus*). Asken har klassats som regionalt hotad (RT). Asken hotas av svampsjukdomen askskottsjuka (*Chalara fraxinea*). Arten är dock fortfarande mycket allmän på Åland, och därav har växtplatserna inte markerats på kartan.

Vägrenarna har slagits redan tidigare under försommaren. Längs vägrenarna växer allmänt bl.a. vårbrädd (*Anthoxanthum odoratum*), berggrör (*Calamagrostis epigejos*), blodnäva (*Geranium sanguineum*), gulmåra, vitmåra (*G. boreale*), rödklöver (*Trifolium pratense*), mjölkört (*Chamaenerion angustifolium*) och mycket lågvuxna enar. Den sårbara (VU) gulmåran är även mycket allmän och riklig på Åland, varpå artens växtplatser inte markerats. Gulmåran har klassificerats som hotad eftersom den korsar sig med den främmande arten stormåra (*G. album*).

I sydväst finns strandhällar, som vid vattenbrynet är nästan helt vegetationslösa. På de lavtäckta bergen växer mycket låga enar och ljung (*Calluna vulgaris*). Längre upp växer några björkar och klibbal (Figur 6). Söder om bron, bakom bergsskärningen, finns en torr och mycket lågproduktiv hällmarksskog, där trädbeståndet består av björk och tall samt enar i buskskiktet. Vegetationstyperna är närmast torr och rätt torr moskog, med ljung och kruståtel (*Deschampsia flexuosa*) (Figur 7) i fältskiktet.

I det nordvästra hörnet växer en remsa unga klibbalar vid stranden. Vegetationen fortsätter som vassbestånd (*Phragmites australis*). I det nordvästra hörnet finns ett båthus och en båtstrand. Väster om båthuset växer en klibbalsdominerad skog, med blandträd av björk och hägg. Mellan trädbeståndet och vassen växer ett smalt bälte med knappsäv (*Eleocharis*

palustris), gulkämpar (*Plantago maritima*), strandkrypa (*Glaux maritima*) och strandaster (*Aster tripolium*) (Figur 8).

Figur 6. Djurholmssunds bro, Brändö: Strandhällar och vägrensvegetation i den sydöstra delen.

Figur 7. Djurholmssunds bro, Brändö: Söder om bron växer en lågproduktiv hällmarksskog.

Figur 8. Djurholmssunds bro, Brändö: I utredningsområdets nordvästra hörn, väster om båthuset, växer en klubbalsdominerad skog samt strandängsvegetation mellan stranden och vassen.

2.2. Långholmströms bro, Brändö

Inom utredningsområdet påträffades inga anmärkningsvärda naturtyper. Inom området växer den regionalt hotade (RT) asken och den sårbara (VU) gulmåran. Arterna är dock så pass allmänna och rikliga på Åland att växtplatserna inte markerats på kartan.

Beskrivning av utredningsområdet

Inom utredningsområdet finns just inga livsmiljöer i naturtillstånd.

Nordost om bron finns ett gammalt bergsbrott, med unga björkar växande längs kanterna (Figur 9). Uppe på bergsskärningen växer enar och unga björkar: vegetationstypen är närmast torr moskog. I den sydvästra delen har vägkanten även brutits, och där växer björkar, askar och hägg.

På strandhällarna söder om bergsbrottet växer björkar och enar (Figur 10). I början av vägbanken är vegetationen i huvudsak sparsam. Ställvis är vegetationen frodig och riklig: med arterna rödklint (*Centaurea jacea*), gulmåra, vitmåra, blodnäva och mjölkört. Väster om bron, söderut från vägen, finns en skogsfläck med gamla och förfallna björkar, klubbalar och häggar. Vid stranden växer ett smalt bälte med madrör (*Calamagrostis stricta*).

I det nordvästra hörnet växer klubbal och madrör i ett bälte intill stranden och landskapet övergår i kalberg mot vägen (Figur 11). Vägrensvegetationen norr om vägen är av samma typ som på andra sidan.

Figur 9. Långholmströms bro, Brändö: Nordost om bron finns ett gammalt bergsbrott, som kantas av unga björkar.

Figur 10. Långholmströms bro, Brändö: På strandhällarna söder om bergsbrottet växer björkar och enar.

Figur 11. Långholmströms bro, Brändö: Klibbal och madrör i ett bälte intill stranden i utredningsområdets nordvästra hörn.

2.3. Kastörsbron, Kumlinge

Inom utredningsområdet finns en mycket liten areal med lågvuxen strandängsvegetation, men den har inte avgränsats som en anmärkningsvärd naturtypsförekomst på grund av den mycket obetydliga arealen. Andra anmärkningsvärda naturtyper noterades inte. Inom området påträffades två små förekomster av den nära hotade (NT) backnejlika (*Dianthus deltoides*) samt alldeles intill området en förekomst av den fridlysta och nära hotade vårtåteln (*Aira praecox*), en art som kräver särskilt skydd. Växtförekomsterna har markerats i figur 12. Därtill växer i området den regionalt hotade (RT) asken och den sårbara (VU) gulmåran. Arterna är dock mycken allmänna och rikliga på Åland och växtplatserna har därav inte markerats på kartan.

Beskrivning av utredningsområdet

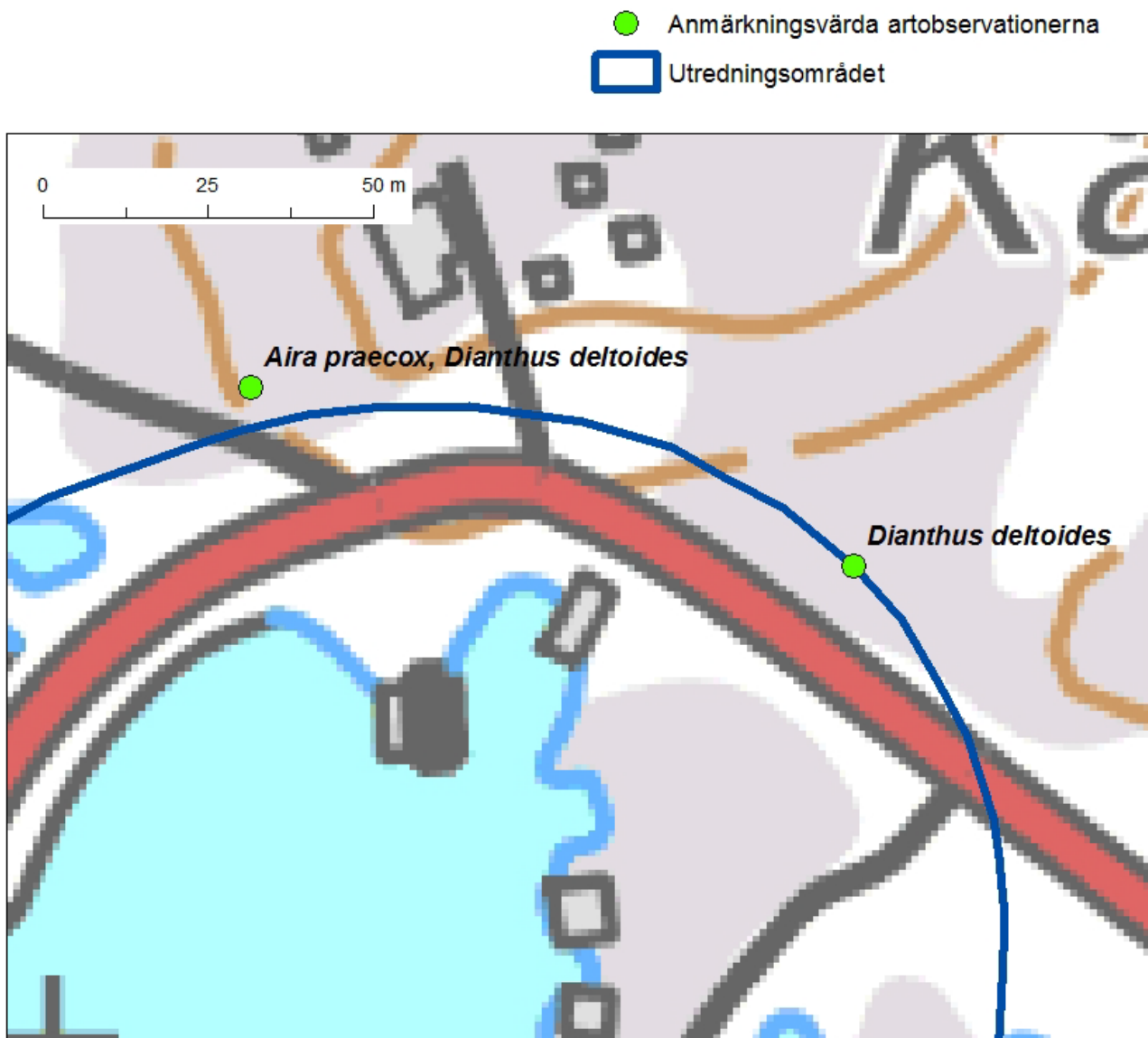
Nordväst om bron har nyligen en rätt stor asfalterad parkeringsplats anlagts. Mellan parkeringsplatsen och vägen finns en ängsartad fläck, på vilken bl.a. kvickrot (*Elytrigia repens*), hundäxing (*Dactylis glomerata*), hundflocka (*Anthriscus sylvestris*), hästhov (*Tussilago farfara*), brännässla (*Urtica dioica*), åkertistel (*Cirsium arvense*), blåeld (*Echium vulgare*), blodnäva och baldersbrå (*Tripleurospermum inodorum*) växer. På vägrenen närmare bron växer gulmåra, liten blåklocka (*Campanula rotundifolia*), berggrör, stenbär (*Rubus saxatilis*) och brudbröd (*Filipendula vulgaris*).

På berget i dagen söder om bron växer lavar, vårbrodd, kruståtel, gulmåra (*Sedum acre*) och gräslök (*Allium schoenoprasum*). På berget öster om vägen växer några klibbalar, enar, havtorn (*Hippophaë rhamnoides*), finnoxel (*Hedlundia hybrida*) och nyponros (*Rosa caesia*). Intill vattenbrynet växer små bestånd av rör och vass samt knappsäv (Figur 13). Vid vägbanken är strandlinjen vegetationsfri. Längs vägrenen växer hallon (*Rubus idaeus*), fältmalört (*Artemisia campestris*), mjölkört och torkade svinglar (*Festuca* sp.). I bukten växer vass, strandkvanne, madrör och rödklöver.

Området mellan båthusen är rätt nedtrampat och slitet. Bland vegetationen påträffas vitgröe (*Poa annua*), kummin (*Carum carvi*), lupin (*Lupinus polyphyllos*) och nattviol (*Planthera bifolia*). På berget växer tallar, enar rönn och ljung. Mellan lidren och båthusen förekommer ett vegetationsfritt kalberg. Vid uddens sydspets förekommer vass och en mycket smal ängslik zon. Nordost om lidren/båthusen finns ett berg på vilket ask, björk, tall, al, en och nyponros växer. Intill stranden vid berget i dagen förekommer bestånd av madrör och vass samt en mycket liten fläck av lågvuxen strandäng (Figur 14). Alldeles i avgränsningens norra del finns slagen vägren och skräpmark, på vilken ett tiotal backnejlikor växer.

I områdets sydvästra del, på den kraftigt torkade, nedtrampade och klippta gräsmattan finns en förekomst av vårtåtel (Figur 15). Vårtåtel-förekomsten har enligt Miljöförvaltningens (2018) Hertta-databas varit känd sedan år 2005, och i databasen finns observationer från platsen från flera år. Enligt C.-A. Hæggström (pers. kom.) växte på denna plats vårtåtel mycket rikligt, och åtminstone under åren 2008 och 2009 även vittåtel (*Aira caryophyllea*), som var den första observationen av arten från Åland och Finland (Hæggström m.fl. 2012). Större delen av förekomsten har blivit under det asfalterade området.

Enligt C.-A. Hæggström (pers. kom.) växte odört (*Conium maculatum*) på Varklobben för några år sedan. Arten är mycket sällsynt på Åland. I samband med denna utredning påträffades den inte.

Figur 12. Kastörsbron, Kumlinge: De anmärkningsvärda växtartobservationerna från utredningsområdet och dess omedelbara närhet. (Backnejlika (*Dianthus deltoides*), vårtåtel (*Aira praecox*).)

Figur 13. Kastörsbron, Kumlinge: Vid vattenbrynet förekommer små bestånd av rör och vass samt knappsåv.

Figur 14. Kastörsbron, Kumlinge: En liten strandäng.

Figur 15. Kastörsbron, Kumlinge: Vårtåtelns växtplats.

2.4. Dånösundsbron, Geta

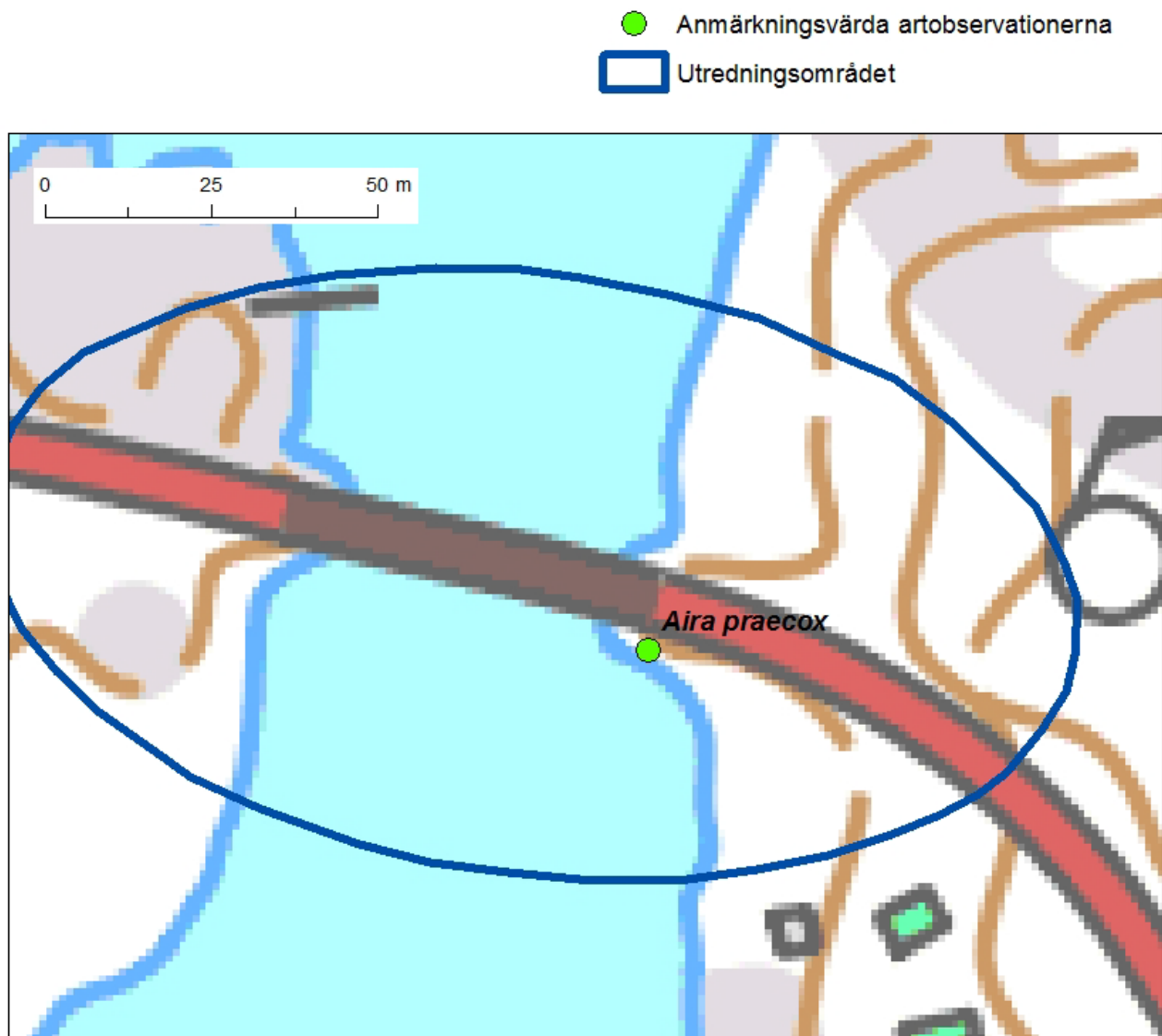
I utredningsområdet finns inga anmärkningsvärda naturtyper. Intill bron hittades ett ca. sex kvadratmeter stort bestånd av den fridlysta och nära hotade (NT) vårtåteln, en art som kräver särskilt skydd (Figur 16).

Beskrivning av utredningsområdet

Områdets västra del är del av Geta hamn. Stränderna norr om vägen består av kalberg. Längs vägen förekommer några tallar. I figur 17 ses kalbergen intill bryggan. Vegetationen här hade vid karteringstillfället torkat kraftigt, men kärleksörten (*Hylotelephium telephium*) var fortfarande livskraftig. Tallar, klibbalar och knappsäv växer på området mellan bryggan och bron (Figur 17). Nordost från bron förekommer en tallmo, som kantas av strandzonens smala klibbalsbälte. På den branta banken mellan vägen och tallskogen växer rikligt med gråfibbla (*Pilosella officinarum*). Tallskogen är grovvuxen och undervegetationen har röjts. I brantens nedre del, intill stranden, växer förutom tallmoarter blåsippan (*Hepatica nobilis*). Strandaster växer bland strandstenarna.

Stranden söder om vägen är rätt lik den strand norr om vägen som beskrivits ovan. Vid banken strax före bron växer vårtåtel. Bland med förekommer uppenbarligen nagelört (*Draba verna*) och kungsljus (*Verbascum thapsus*) (Figur 18).

Sydväst om bron förekommer vass samt talldominerad torr och rätt torr moskog (Figur 19).

Figur 16. Dånösundsbron, Geta: Anmärkningsvärd växtartobservation inom utredningsområdet. (Vårtåtel (*Aira praecox*.)

Figur 17. Dånösundsbron, Geta: Tallar, klubbalar och knappsäv växer på området mellan bryggan och bron.

Figur 18. Dånösundsbron, Geta: Beståndet av vårtåtel intill bron.

Figur 19. Dånösundsbron, Geta: Sydväst om bron förekommer vass samt talldominerad torr och rätt torr moskog.

2.5. Askörsbron, Brändö

I utredningsområdet påträffades inga anmärkningsvärda naturtyper. Inom området växer den sårbara (VU) gulmåran. Arten är förutom inom utredningsområdet, även på hela Åland mycket allmän och riklig och dess växtplatser har därav inte markerats på kartan.

Beskrivning av utredningsområdet

Öster om bron, på båda sidor om vägen förekommer gles och lågproduktiv bergsbjörkskog. En, ljung och kråkbär (*Empetrum nigrum*) bildar täta vegetationsmattor, som växlar med lavtäckta partier och kalberg (Figurer 20 och 21). Vid stranden växer vass. I riktning västerut, växer gulmåra längs vägrenen (Figur 22). Vid vägbanken förekommer vegetationen fläckvis och sparsamt.

Vid den ö-rika uddspetsen, söder om vägen, finns en båtstrand och vägen som leder dit. På berget växer klibbal, björk, finnoxel, nyponros och enar. Den torra sommaren har torkat ut ljungen och odonet (*Vaccinium uliginosum*) som växer på berget.

Väster om bron finns en bergig udde, på vilken det växer några björkar och klibbalar samt rikligt med en. Vegetationen var vid karteringstillfället uttorkad. Strandvegetation förekom mycket fläckvis, med arter bl.a. strandaster, knappsäv, strandkrypa och vid uddens spets ett större bestånd av vass.

Figur 20. Askörsbron, Brändö: Vid vägbanken förekommer vegetationen fläckvis och sparsamt.

Figur 21. Askörsbron, Brändö: En, ljung och kråkbär bildar täta vegetationsmattor, som växlar med lavbestånd och berg.

Figur 22. Askörsbron, Brändö: Vid vägrenen växer rikligt med den sårbara (VU) gulmåra.

3. Slutsatser och rekommendationer

Från utredningsområdena har inga naturtypsobjekt avgränsats, som borde uppmärksammas i samband med byggarbetena.

Vi rekommenderar, att de förekomsterna av vårtåtel som lokaliserats inom utredningsområdena vid Dånösundsbron och Kastörsbron sparas i samband med byggarbetena. Arten är en art som kräver särskilt skydd och den är fridlyst. Den växer i Finland enbart på Åland och den är sällsynt inom landskapet (Hægström & Hægström 2010, Lampinen & Lahti 2018).

Vi rekommenderar att man sparar backnejlikförekomsten, som observerats i utredningsområdet vid Kastörsbron och som inte är del av vårtåteförekomsten, såvitt det med rimliga medel är möjligt. Backnejliken är rätt vanlig på Åland, även om den blir sällsyntare i takt med att kulturmiljöerna växer igen (Hægström & Hægström 2010).

4. Referenser

- Hæggström, C.-A. & Hæggström, E. 2010: Ålands flora.– Ålandstryckeriet, Mariehamn. 528 s. 2. omarbetade och utökade upplagan.
- Hæggström, C.-A., Carlsson, R. & Hæggström, E. 2012: The grass genus *Aira* in Finland. – Memoranda Soc. Fauna Flora Fennica 88: 37–52.
- Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (red.) 1998: Retkeilykasvio. – Botaniska museet, Helsingfors. 4. helt omarbetade upplagan.
- Lampinen, R. & Lahti, T. 2018: Kasviatlas 2017. – Helsingfors universitet, Naturhistoriska centralmuseet, Helsingfors. [<http://koivu.luomus.fi/kasviatlas/>].
- Landskapsförordning (1998/113) om naturvård. – Ålands lagsamling 2012. Ålands landskapsregering.
- Landskapsförordning (1998:86) om skogsvård. – Ålands lagsamling 2012. Ålands landskapsregering.
- Miljöförvaltningen 2016: Alueellisesti uhanalaisista lajeista [Om regionalt hotade arter]. – Internet-sidor, [http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Lajit/Uhanalaiset_lajit/Suomen_lajien_punainen_lista_2010/Alueellisesti_uhanalaisista_lajeista], hänvisad till 9.2.2016.
- Miljöförvaltningen 2018: Hertta databasen (Organism-delen): Miljöförvaltningens uppgifter över hotade, sårbara, fridlysta arter, samt naturdirektivets arter och förekomster av regionalt hotade arter. – Elektroniskt material. [uppgifterna hämtade 29.5.2018 / Heidi Kaipiainen-Väre]
- Mossberg, B. & Stenberg, L. 2003: Den nya nordiska floran. – Wahlström & Widstrand. 928 s.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (red.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Miljöministeriet & Finlands miljöcentral (SYKE), Helsingfors.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (red.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. – Miljöministeriet & Finlands miljöcentral (SYKE), Helsingfors.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (red.) 2008: Suomen luontotyyppeiden uhanalaisuus – Osa 2: Luontotyyppeiden kuvaukset. – Suomen ympäristö 8/2008, Finlands miljöcentral (SYKE), Helsingfors.
- Ryttäri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen, R. (red.). 2013: Suomen uhanalaiset kasvit. – Tammi, Helsingfors.
- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Ympäristöopas 109, Finlands miljöcentral (SYKE), Helsingfors.

Bilaga 1. Metodbeskrivning

I utredningens bakgrundsmaterial ingick följande material:

- Kartmaterial och flygfotografier
- Hertta-databasens uppgifter över hotade och andra anmärkningsvärda arter (Miljöförvaltningen 2018)
- Växtatlas (Lampinen & Lahti 2018)

Uppgifterna har använts både som 1) stöd för fältarbetet och 2) i rapporteringsskedet för att utvärdera naturvärdena i enskilda naturobjekt, möjliga effekter på naturvärdena och för att avgränsa objekten.

Utredningen gjordes av FM, biolog Henna Makkonen 25.–27.6.2018.

Utredningsområdena promenerades genomgående för att observera vegetationen och livsmiljöerna. Bebodda områden ingick i regel inte i karteringen. Värdefulla naturobjekt avgränsades i fält på karta. Vid behov användes som hjälpmedel precisions GPS-apparatur (Trimble GeoXT 6000). För GPS-mätningar gjordes en efterkorrigering. På så sätt kunde en noggrannhet på 1–6 meter nås på trädäckta områden och under två meter på andra områden.

För varje naturtypsobjekt antecknades vegetationen och floran, trädbeståndets strukturegenskaper, förekomsten av murken ved samt andra särdrag utförligt på en fältformulär. Växtarterna identifierades på plats. Som identifieringsguide användes Retkeilykasvio (Hämet-Ahti m.fl. 1998), Den nya nordiska floran (Mossberg & Stenberg 2003) och Ålands flora (Hæggström & Hæggström 2010). Objekten fotograferades.

För behandling av platsdata och kartmaterial användes ESRI:s ArcGis-mjukvara; för avgränsningen och som hjälpmedel för tolkningarna användes även flygfotografigranskning (bottenkartor och flygfoton: © Lantmäteriverket).

Faunatica

Tuntosarvet aitoon luontoon

Vävarsvägen 11

02630 Esbo

<http://www.faunatica.fi/>

Marko Nieminen

t. 0400 – 628 328

FD, verkställande direktör

marko.nieminen@faunatica.fi

Kari Nupponen

t. 0400 – 333 688

FM, projektchef

kari.nupponen@faunatica.fi

Elina Manninen

t. 050 – 538 4777

FM, forskningsplanerare

elina.manninen@faunatica.fi